Informatiebulletin EVA II

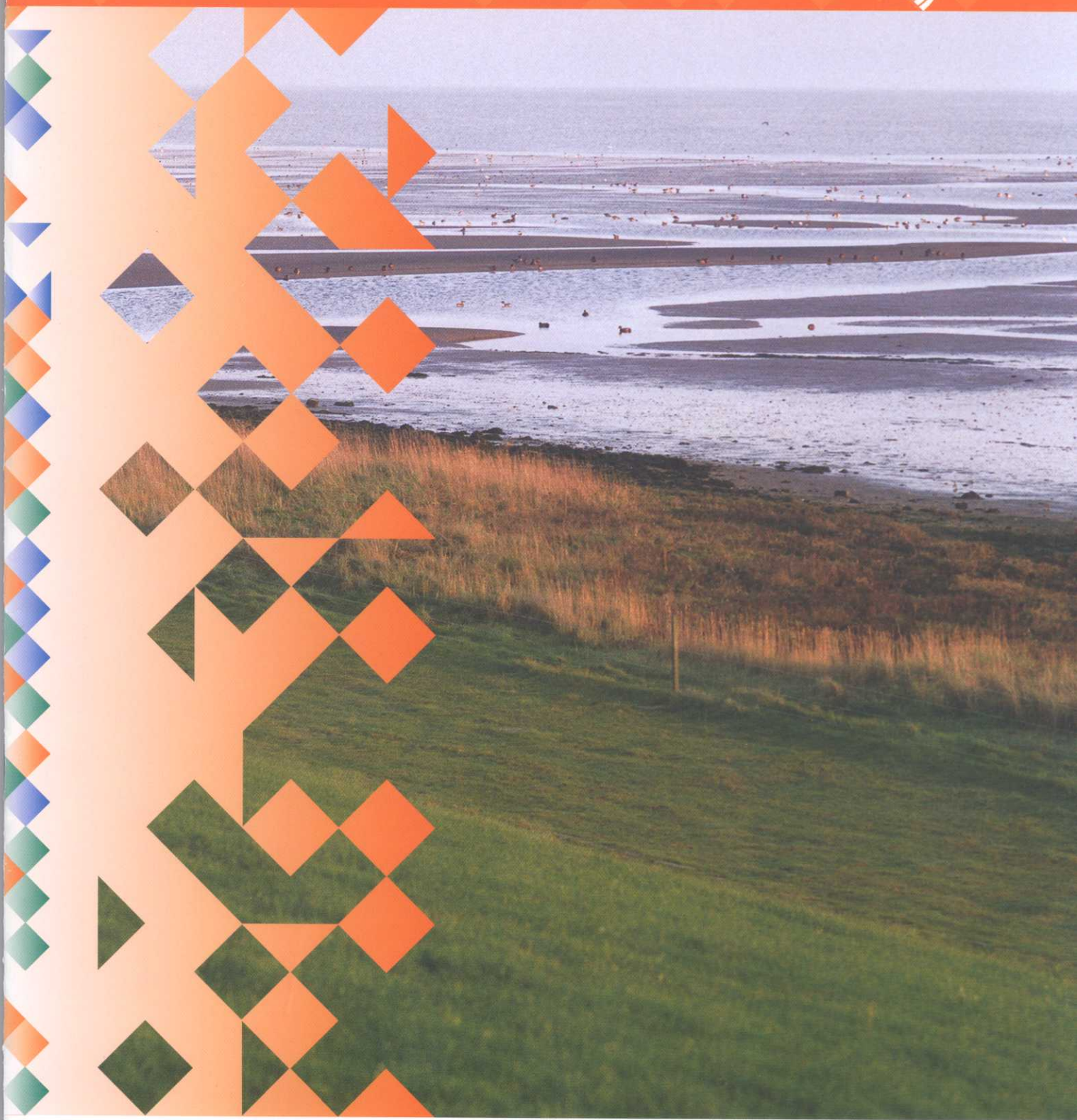

Wat is EVA II?

'EVA II' staat voor de tweede fase van de evaluatie van het schelpdiervisserijbeleid in Nederland. De evaluatie met het daarbij behorende wetenschappelijke onderzoek moet leiden tot voldoende kennis om beslissingen te kunnen nemen over het visserijbeleid in de toekomst. Daarbij gaat het om nieuw beleid voor de schelpdiervisserij in de Nederlandse kustwateren. De evaluatie heeft tevens tot doel de relatie tussen schelpdiervisserij en de natuurwaarden van het ecosysteem in kaart te brengen. De bevindingen worden gebruikt door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om nieuw beleid te ontwikkelen.

Waarom dit bulletin?

Gedurende het evaluatieproces EVA II verzorgt het ministerie van LNV verschillende publicaties. Dit bulletin is in feite een startdocument en heeft tot doel achtergrondinformatie te bieden over de aard van de evaluatie en een overzicht te geven van standpunten van betrokken organisaties en beroepsgroepen. Na dit bulletin volgt een serie nieuwsbrieven waarin wordt bericht over de onderzoeksresultaten in het kader van EVA II en de verdere voortgang van de beleidsontwikkeling. Dit bulletin en de nieuwsbrieven zijn onderdelen van het EVA II proces (zie pagina 8). Een goede informatievoorziening is voor dit proces van wezenlijk belang.

Colofon

Dit bulletin is een uitgave van de projectgroep EVA II van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Redactieadres:
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK Den Haag

Hoofdredactie:
Ronald Lanters

Tekst en vormgeving:
Bijl, partners in public relations & voorlichting, Capelle a/d IJssel

Fotografie:
J&M Zweerts Fotografie, Simon Smit Fotografie, Studio Gert Fopma (André Minkema), Wim van der Ende, Fotoburo Willem Mieras, Fotobureau Mieke van Engelen, Jeroen Bouman en Marijke Folkertsma.

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Wilt u dit bulletin ook ontvangen? U kunt deze bestellen via bijl@bijlpr.nl

Onderzoeker Bruno Ens:

"Precies voorspellen blijft moeilijk"

"Het kan best zijn dat de aanleg van de Afsluitdijk nog steeds doorwerkt." Onderzoeker Bruno Ens legt in één zin de beperkingen bloot van onderzoek in een dynamische omgeving als de Waddenzee. "De Waddenzee is uitermate complex", vervolgt de leider van het Onderzoeksteam EVA II.

"Je kunt eigenlijk nooit één oorzaak aanwijzen voor een bepaalde ontwikkeling. Want er gebeurt van alles en sommige fenomenen openbaren zich pas over een heel lange periode. De Zuiderzeeharing verdween vrijwel direct na de aanleg van de Afsluitdijk, maar het effect van de afsluiting op de vorming van geulen en platen kan heel lang voortduren. Er ontstaat na zo'n ingreep een nieuw morfologisch evenwicht. In dat proces zou een diersoort kunnen worden aangetast, wat dan weer effect heeft op andere diersoorten."

Met de ervaring van dertig jaar onderzoek in de Waddenzee, blijkt Ens sceptisch over de beantwoording van de startvraag uit de begin jaren zeventig. 'Als er iets verandert in de Waddenzee, wat gebeurt er dan met de vogels?' "Precies voorspellen blijft moeilijk", zegt hij anno 2003. "Dertig jaar onderzoek naar de scholekster culmineert nu wel in modellen, maar voor de eidereend zijn we nog lang niet zover. Anderzijds is natuurlijk wel duidelijk dat de schelpdiervisserij een directe voedselconcurrent is voor deze twee soorten. Als het schelpdierbestand verandert, heeft dat gevolgen voor deze soorten. Dat weten we zeker."

"Vóór 1990 was er geen conflict. Maar het kan heel goed zo zijn dat de gevolgen van de steeds intensievere visserij pas zichtbaar zijn geworden in jaren van schaarste. We moeten rekening houden met fluctuaties. In de jaren tachtig was er sprake van voorspoed en leek er niets aan de hand tot de enorme schaarste van de begin jaren negentig zich voordeed en er bovendien nog geen beperkingen golden voor de visserij."

Vooruitlopend op de presentatie van de nieuwste onderzoeksgegevens in juni van dit jaar, wil Ens nog geen uitspraken doen over de effectiviteit van de afspraken die in 1993 zijn gemaakt. Hij wil wel terugkijken op de uitgangspunten van toen. "Het kan zijn dat er toen wel erg veel vogels waren. Er was onbeperkte visserij en de vogels konden goed leven. Als wetenschapper vraag je je af of je zo'n situatie als uitgangspunt moet nemen. Onlangs opperde een collega tijdens een workshop om niet uit te gaan van getallen uit het verleden, maar van de dynamiek van het gebied. Dat kan als je grote gesloten gebieden hebt. Als de ontwikkeling in onbeschermde gebieden gelijk is aan die in de gesloten gebieden, gaat het goed. Zo niet, dan moet je ingrijpen. De situatie in het gesloten gebied van dat moment is dan de standaard."

Lange termijn

"De wetenschappelijke discussie moet zich richten op de volgende vijftig jaar. Het is goed te beseffen dat de Wadden-

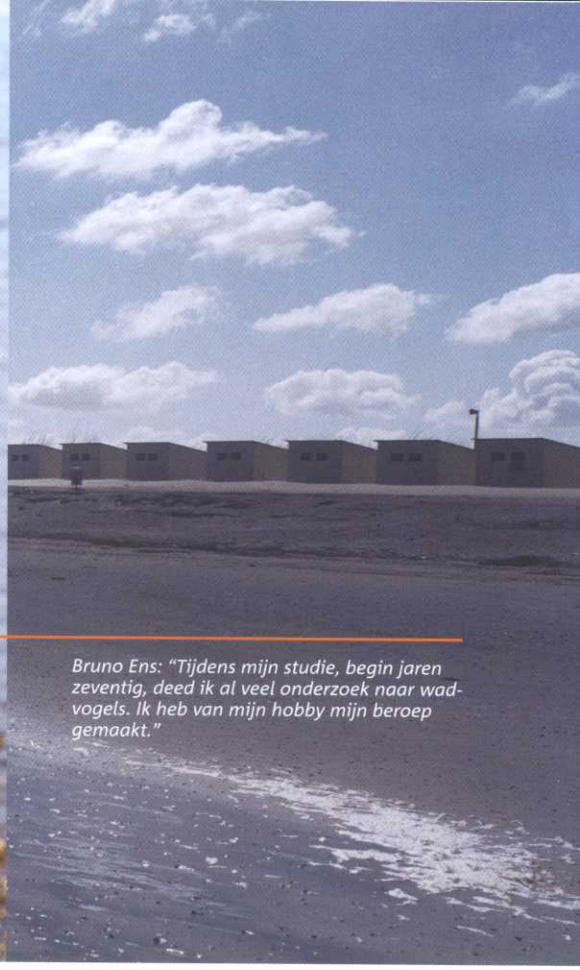

Bruno Ens: "Tijdens mijn studie, begin jaren zeventig, deed ik al veel onderzoek naar wadvogels. Ik heb van mijn hobby mijn beroep gemaakt."

zee er over vijftig jaar heel anders kan uitzien", doceert Ens, die vervolgens elementen uit verschillende scenario's schetst. Hij geeft daarmee aan dat het heel moeilijk is om ontwikkelingen op voorhand als goed of slecht te bestempelen. "We weten dat de zeespiegel stijgt. En de Japanse oester begint zich vanuit de Oosterschelde uit te breiden naar de kustwateren en de Waddenzee. Het is een potentiële voedselconcurrent voor de andere schelpdieren, maar de vogels eten de Japanse oesters niet. In de Oosterschelde kunnen de Japanse oesters de erosie van de platen misschien stoppen. Dat effect kan in de Waddenzee mogelijk ook goed uitkomen als de opslibbing de zeespiegelstijging niet kan bijhouden."

Ens laat zich niet uit over de gewenste uitkomst van EVA II, maar stelt wel: "Het beleidsbesluit zal in ieder geval zo moeten uitvallen dat we over tien jaar kunnen beoordelen wat het effect van het beleid is geweest. De evalueerbaarheid van de bestaande regeling was al lastig en daar zijn nog tussentijdse aanpassingen bovenop gekomen. De recente gedeeltelijke openstelling van gesloten gebieden in 1998 is in dat opzicht geen handige zet geweest, ook al omdat het recentelijk weer openstellen van die gebieden heeft geleid tot radicalisering van een aantal natuurorganisaties. Bij de vaststelling van het beleid in 1993 is met de evalueerbaarheid in 2003 geen rekening gehouden. In dat opzicht biedt een rigide cijfermatige benadering veel houvast. Voordat we dat loslaten moeten we zeker weten dat een dynamischer beheer ook voldoende houvast biedt."

Discussie

"Uitgangspunt voor het beleid is allereerst de vraag welk type natuur je wenst. Moet dat wildernis zijn? Is er ook een plaats voor de mens? En als je keuzes maakt, hoe verhouden die zich dan tot de Europese Richtlijnen? Wetenschappers kunnen vervolgens objectieve cijfers leveren, maar die moeten vervolgens ook geïnterpreteerd worden. Wij kunnen wel aangeven of de gestelde doelen zijn behaald, maar het is veel moeilijker te bepalen of dat de goede doelen waren. De achteruitgang van de scholekster en de eidereend is een objectief gegeven. Binnen het onderzoeksteam is de discussie over de oorzaken van de eidereendsterfte van een half jaar geleden beslecht. Maar de discussie over de langetermijneffecten van de kokkelvisserij is nog gaande. En op het gebied van mosselen zijn we nog niet uit de vraag of mosselkweek het totale bestand vergroot. Is mosselkweek positief of negatief voor het totale bestand in de Waddenzee? Of werkte het vroeger positief en nu niet meer? Ik weet niet of we daar nog uitkomen. We hebben er getallen over, maar ik weet nog niet of we daar een eenduidige conclusie uit kunnen trekken."

Sturing

"Belangrijk aan het onderzoek dat nu plaatsvindt, is dat alle partijen betrokken zijn geweest bij de vraagstelling. Sturing of manipulatie kan immers plaatshebben door vragen niet te stellen. De betrokkenheid van zelfs de meest radicale groepen is geen garantie voor consensus, maar wel een voorwaarde. Ik weet zeker dat het onderzoek conclusies oplevert die aan beide zijden niet gewaardeerd worden. Als onderzoeksteam kun je alleen maar zorgen dat je integer blijft. Want dan zal men de uitkomsten wel moeten accepteren."

Ton IJlstra, projectleider EVA II:

"Oplossingen zoeken buiten de geëffend

"Het zou het allermooiste zijn als visserij en natuurbeschermers het met elkaar eens worden", werpt EVA-projectleider Ton IJlstra op als mogelijke uitkomst van de huidige evaluatie van het schelpdierbeleid. Hij sluit zo'n ontwikkeling niet uit, omdat hij een fundamenteel gezamenlijk belang ziet in de problematiek en stelt optimistisch: "En ik denk dat zo'n akkoord nog steeds mogelijk is."

Het staat voor IJlstra als een paal boven water dat het roer om moet om tot onderlinge afspraken te komen tussen natuurbeschermers en visserij. "EVA II vraagt vooral om creatieve ideeën die ertoe kunnen bijdragen dat er een beleid voor de langere termijn kan worden neergezet. Partijen zullen daarvoor een oplossing moeten zoeken buiten de geëffende paden."

Werkbaarheid

De genoemde creativiteit kan van buiten het ministerie komen. De hele opzet van EVA II is daarop gericht. Betrokkenen krijgen de gelegenheid hun ideeën te laten meewegen. IJlstra: "Maar ik hoor nog veel herhalingen van standpunten. Daarmee laat men de kans lopen om mee te sturen aan nieuwe ontwikkelingen. Ik verwacht niet dat het resultaat van de evaluatie zal zijn dat er helemaal geen schelpdiervisserij meer kan plaatsvinden. De discussie zal zich dus moeten richten op hoe we de visserijactiviteiten invullen. Zonder inhoudelijk oordeel constateer ik dat de visserij met haar ODUS-visie* een stap verder kijkt. Er wordt naar de lange termijn gekeken. De bereidheid buiten de bestaande kaders te kijken, mis ik nog bij de natuurbeschermingsorganisaties. Daar komt te weinig nieuws uit en er wordt nog te veel geredeneerd in termen van 'mag wel, mag niet'. Dat vind ik jammer."

Complexiteit

De roep om nieuwe inzichten vraagt om voorbeelden. Welke nieuwe invalshoeken kunnen volgens IJlstra de discussie vlot trekken? Daar ontstaat een

Ton IJlstra: "Als het op de een of andere manier niet lukt om vernieuwend beleid te realiseren, zou ik dat als een persoonlijke teleurstelling ervaren."

paden"

dilemma. Voorbeelden kunnen gemakkelijk leiden tot het verwijt dat het ministerie op een bepaalde oplossingsrichting aanstuurt. En IJlstra wil juist een neutrale positie van het ministerie om de discussie in het veld zo veel mogelijk ruimte te geven. Een voorbeeld uit zijn vorige werkkring biedt soelaas. IJlstra: "Een industrie loosde een heel kwalijke afvalstof in het oppervlaktewater. Door de dialoog aan te gaan, is het betrokken bedrijf ervan overtuigd dat er andere oplossingen moesten worden gevonden. Het bedrijf heeft nieuwe ideeën ontwikkeld en daarin geïnvesteerd. De afvalstof kan nu worden hergebruikt. Dat was een heel duidelijke win-win-situatie, terwijl er vooraf sprake was van een enorme polarisatie tussen de industrie en de natuurbeschermingsorganisaties."

"Het zwaarste effect van de schelpdiervisserij is dat wat gevangen wordt niet beschikbaar is voor de vogels. Met name in het voedselreserveringsbeleid ligt een markt voor nieuwe, goede ideeën. De complexiteit van die regeling zit ons nu enorm in de weg. Het speelveld om tot zo'n oplossing te komen is wat mij betreft heel breed. Er staan geen verbodsborden aan de grens van dit beleidsterrein. Als overheid moet je juist bereid zijn om tot grensoverschrijdende oplossingen te komen."

Ideeën

EVA II biedt betrokken organisaties de gelegenheid hun ideeën in te brengen. Het is uiteraard de Tweede Kamer die uiteindelijk het beleid vaststelt. Als er onvoldoende nieuwe ideeën uit het veld komen, zal het ministerie van LNV die ideeën zelf moeten genereren. IJlstra: "We proberen met dit proces in ieder geval op een vernieuwende manier met elkaar om te gaan. We zorgen voor een zorgvuldig proces dat open en transparant is. Daarin stellen wij ons heel neutraal op. Het blijkt niet eenvoudig dat transparante karakter te bewaren, doordat partijen zich lijken terug te trekken. Ik wil dan ook afsluiten met de oproep dat het roer om moet. De betrokken partijen moeten zich realiseren: als je ooit kunt sturen, dan is dat nu!"

** ODUS-visie: een gezamenlijke visie van de visserijsector op duurzame schelpdiervisserij.*

Activiteiten in het kader van EVA II

Bijgaande tijdbalk geeft een korte voorgeschiedenis van het EVA II project en een overzicht van de volgordelijkheid van activiteiten die plaatsvinden in het kader van EVA II. De tijdsaanduidingen zijn indicatief.

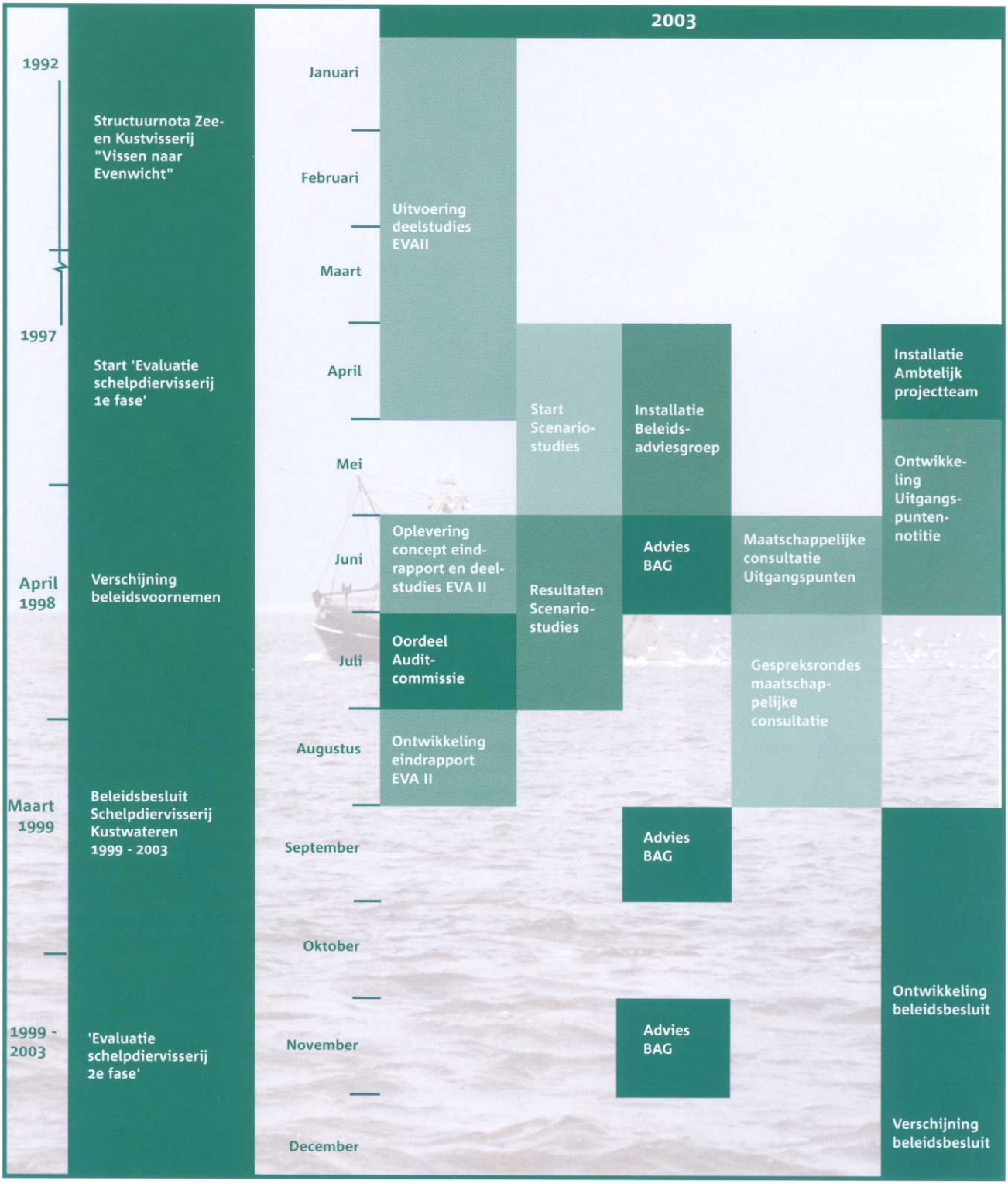

Huub Lacor: "Wij zijn van huis uit een met de natuur. Wij kunnen dus best een stuk meegaan met de milieubeweging. We hebben onszelf de afgelopen jaren niet voor niets de nodige beperkingen opgelegd."

Directeur Lacor van Roem van Yerseke: "Het is vijf voor twaalf"

In het vlakke Zeeuwse land ligt Yerseke aan de oever van de Oosterschelde trots te stralen als de hoofdstad van de schelpdierencultuur in Nederland. Alsof een graffiti-artiest zich heeft uitgeleefd, kom je er overal het woord mossel tegen. Yerseke leeft zo te zien goed van de handel in mosselen, kokkels en oesters. Toch hangen er donkere wolken boven dit fraaie stukje Nederland.

Een gesprek met Huub Lacor, directeur van het in 1942 door zijn ouders opgerichte Roem van Yerseke, over de smaak van schelpdieren en vooral over zijn zorgen voor de toekomst.

Milieubeperkingen

"Het is vijf voor twaalf voor de schelpdierencultuur in ons land", steekt hij van wal bij de vraag naar de belangrijkste ontwikkelingen van de laatste tijd. "Ik maak mij zorgen over de toekomst en de werkgelegenheid. Als er nog meer milieubeperkingen komen, is het in Nederland gauw over met deze bedrijfstak. Dat doet pijn, want ik ben opgegroeid in deze prachtige wereld van het water en met dit bedrijf." Lacor staat erom bekend, dat hij geen blad voor de mond neemt. Maar hij weet wel waar hij liefdevol over praat. Sinds 1985 geeft hij leiding aan het grootste bedrijf in Noord-Europa in de schelpdierensector met vestigingen in Nederland, Duitsland, Denemarken en Spanje.
Het bedrijf haalt met de vangst, bewerking en verkoop van schelpdieren een jaaromzet van zo'n 60 miljoen euro en telt ruim 250 personeelsleden. Producten van Roem van Yerseke dragen de naam van Nederland wereldwijd uit.

Prehistorie

Door scherpe milieumaatregelen is de productie van mosselen volgens Huub Lacor in enkele jaren gezakt van één miljoen ton mosselen (een mosselton is 100 kilo) naar 500.000 ton. "In Yerseke is de werkgelegenheid fors afgenomen. We houden de boel in stand door import van ruwe mosselen uit het buitenland. Yerseke draait niet meer op de Nederlandse mossel. Dat is schrijnend. Als het aan de milieubeweging ligt, worden de eisen nog scherper. Ik denk soms dat zij terug willen naar de prehistorie. Dat we moeten vissen met een handkorretje." Lacor, die nog regelmatig met de vloot meevaart, benadrukt dat hij en zijn collega's de natuur een warm hart toedragen.
Lacor blijft goede hoop houden dat vissers en natuurbeschermers in het Oosterscheldegebied en op de Wadden er gezamenlijk uitkomen. "Wij delen de liefde voor de natuur. Dan moet het toch lukken."

Kokkel-eetcultuur

Ondanks de problemen wil de rechtgeaarde Zeeuw - de familie zit al generaties op het water - ook graag over de smaak van zijn dierbare handelswaar praten. Grif geeft hij toe dat de lekkerste mosselen uit de Waddenzee komen. "Ze zijn zacht van smaak, maar ze hebben natuurlijk wel het zilte nodig van de Oosterschelde."
De mosselen uit de Waddenzee brengen voor ze de markt opgaan namelijk nog een tijdje door (verwateren) op de Oosterschelde. Lacor lust wel pap van mosselen. "In het begin van het seizoen eet ik ze wel drie keer per week."
Oesters roemt hij als een bijzondere lekkernij. Merkwaardig genoeg concentreert de afzet van de stevige kokkel zich vrijwel uitsluitend op Spanje. "Er is daar een hele kokkel-eetcultuur. Ze gebruiken het om er tapas en zelfs taarten van te maken. Nederland kent de kokkel eigenlijk niet, behalve dan in Zeeuws-Vlaanderen. Vreemd eigenlijk, want het is net als de mossel een heel oud product."

Tegen de natuurbeschermers wil ik zeggen:

"Tel 's wat meer je zegeningen"

David Luteijn spreekt stellig de overtuiging uit dat de kokkelvisserij 'eerder in het belang, dan tegen het belang van duurzaam natuurbeheer is'. In een gesprek over de gewenste en verwachte uitkomsten van EVA II zijn al zijn uitspraken resoluut.

Luteijn, voorzitter van de productorganisatie kokkels, is ervan overtuigd dat de huidige denkbeelden van de kokkelsector zullen leiden tot behoud van de sector. Al klinkt er wel wat twijfel door over de mate waarin de sector door anderen in die nieuwe aanpak vertrouwd wordt. Luteijn: "Bij regionale politici is het wel helder dat de sector zorgvuldig bezig is. Maar in de grote politiek zijn er een paar natuurbeschermingsorganisaties die dat niet helemaal goed uitkomt. Tegen hen wil ik zeggen: tel 's wat meer je zegeningen. Qua zorgvuldigheid is onze sector bijna een voorbeeld. De natuurbeschermers hebben dat proces met hun signalerende rol versneld. Kijk eens wat meer naar dat resultaat."

"Als eerste moeten we vaststellen dat er geen verschil van mening meer is binnen de kokkelsector. Er was zeker een bepaalde aversie tegen gereguleerd vissen, maar we hebben een doorbraak bereikt. Alle bedrijven werken nu via het strak gereguleerde systeem en willen het duurzaam vissen waarmaken. Wij realiseren nu een combinatie van duurzaamheid en voldoende economisch rendement door de concurrentie eruit te halen. De sector vist nu voor gezamenlijke rekening. Gevolg is dat er niet meer op een kluitje gevist wordt, maar verspreid. Met behulp van de black box aan boord is precies na te gaan waar en wanneer er wordt gevist."

Luteijn stelt dat de controlemogelijkheden een andere aanpak van de open en gesloten gebieden in de Waddenzee mogelijk maken. "Er zijn open gebieden waar we wellicht beter niet kunnen vissen. In de gesloten delen van de Waddenzee zien we soms helemaal geen natuurwaarden liggen. Wij pleiten ervoor per jaar te bepalen in welke gebieden wel of niet gevist kan worden en hoeveel dat zou moeten zijn. Daarbij zijn we bereid het huidige maximum te verlagen en zelfs om het aantal schepen terug te brengen. Zo kunnen we meewerken aan het inbedden van menselijke activiteiten in de eisen die het milieu stelt. Daarom hebben we in eerste instantie ook consen-

David Luteijn: "De combinatie van mijn Zeeuwse achtergrond en het de weg kennen in Den Haag heeft ertoe geleid dat ik in 1994 ben gevraagd de kokkelvisserij bestuurlijk leiding te geven en de bestuurlijke contacten met Den Haag voor mijn rekening te nemen. Per 1 mei 2003 vertrek ik als voorzitter. De productorganisatie zoekt nu iemand met eenzelfde achtergrond."

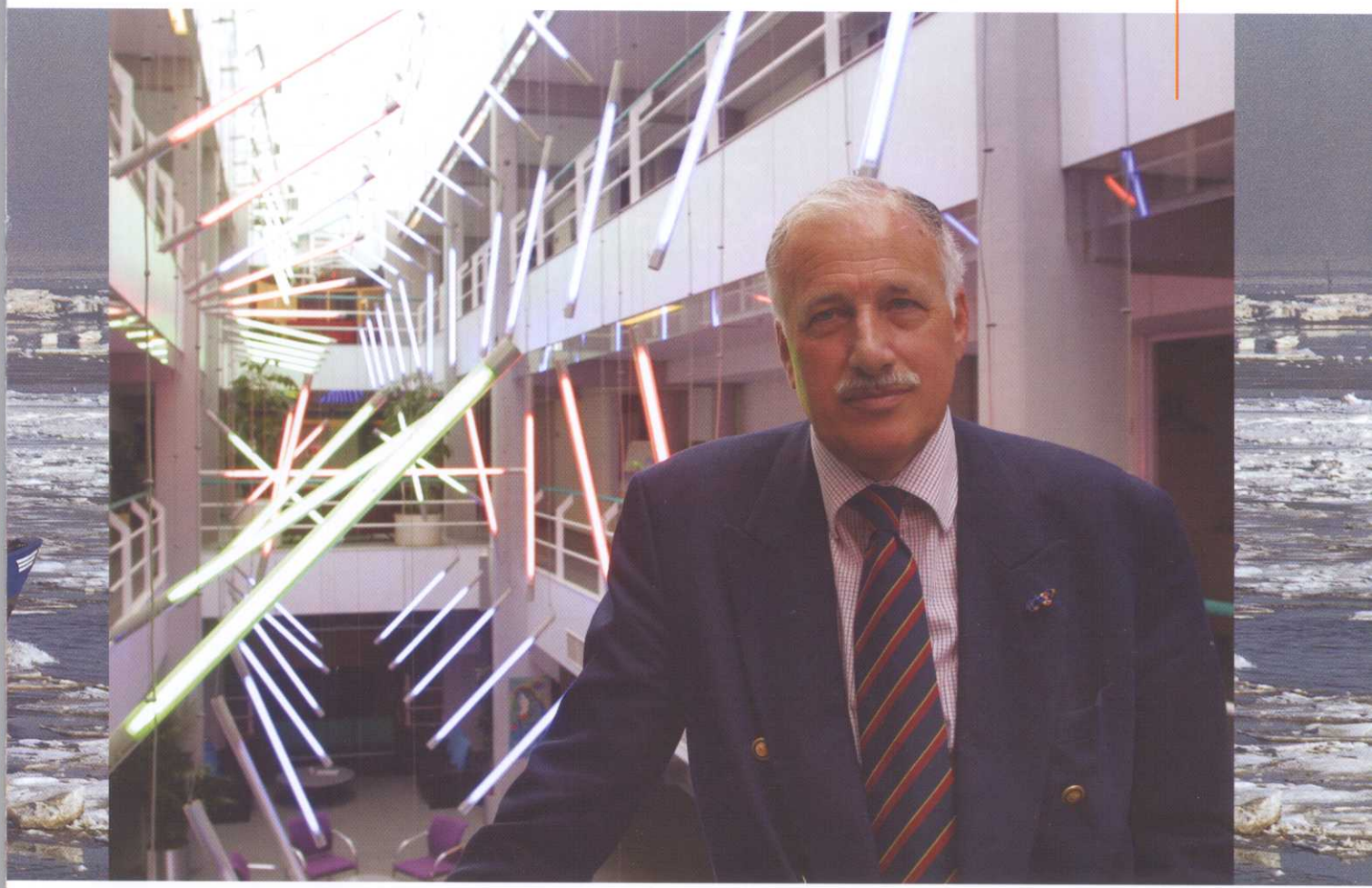

sus kunnen bereiken met de Waddenvereniging en de Vogelbescherming over de 5%-regeling. Die overeenstemming is onder druk komen te staan. Wij blijven open staan voor het gesprek, zolang duurzaamheid het vertrekpunt is. Voor de toekomst van de sector is daarbij cruciaal dat we helderheid hebben voor een langere periode. We praten het liefst over een periode van tien jaar."

Continuïteit

Voor de sector is een jaarlijks minimum belangrijker dan de hoogte van de maximale vangst. Luteijn: "Continuïteit is belangrijker dan pieken. We zouden minimaal 3.000 ton 'vlees' moeten kunnen vangen om quitte te draaien. Met een open regeling kunnen we dat minimum gemakkelijk halen. Bovendien kunnen we ons dan veel meer richten op grote kokkels die niet geschikt zijn voor vogels. Zo kunnen we ook in voedselarme jaren nog tot een verantwoord minimum tonnage komen."

Aanpak

Luteijn ziet zoveel voordelen in de geschetste aanpak, dat hij verwacht dat de uitkomst van EVA II daar dicht bij in de buurt zal liggen. "Het moet absoluut mogelijk zijn dat de kokkelvisserij zich concentreert op een jaarlijks aan te wijzen gebied", stelt Luteijn. "Die aanpak betekent voor de Waddenzee dat we ons concentreren op maar een paar procent van het totale gebied. Doordat er geen onderlinge concurrentie meer is tussen vissers, kunnen we langzamer varen en daarmee de bodemberoering tot een minimum terugbrengen. Op dat gebied is er sprake van een gelijk belang tussen visserij en natuur. Meer bodemberoering betekent ook meer zand in de kokkel en dat is niet goed voor de kwaliteit."

Op voorwaarde van de zekerheid van een langetermijnbeleid, voorziet Luteijn in de toekomst nog meer concessies vanuit de visserij. Hij noemt de mogelijkheid op termijn met kleinere schepen te gaan varen. Hij benadrukt dat behoud van natuurwaarden ook in het belang is van de kokkelsector. In dat licht moet ook het aanbod worden gezien om kokkelschepen beschikbaar te stellen voor de bestrijding van rampen op de Waddenzee. "We kunnen een rol spelen in het schoonhouden van de Waddenzee. Olie is in de praktijk veel bedreigender dan de kokkelvisserij. We willen daarmee benadrukken dat zorgvuldigheid ook in ons belang is. Anders zouden we immers in onze eigen voet schieten."

“Het standpunt van de natuurbeschermingsorganisaties is wat pregnanter geworden”

In 1985 viel het dossier schelpdiervisserij hem toe. Er was wat discussie over mosselpercelen op het oostelijk wad, maar de problematiek was ‘niet helder’, zoals Hans Revier, directeur externe betrekkingen van de Waddenvereniging het zelf omschrijft.

Hans Revier, directeur externe betrekkingen van de Waddenvereniging en voorzitter van de Brede Overleggroep Schelpdiervisserij, waarin naast de Waddenvereniging onder andere zijn vertegenwoordigd: Vogelbescherming, de Wilde Kokkels, en Natuurmonumenten.
“Als je je een ecologisch proces wilt eigen maken, moet je in de Waddenzee zijn. Er is geringe invloed van de mens en er zijn stukken waar de natuurlijke processen nog volstrekt ongestoord verlopen. Voor de bioloog die ik van huis uit ben, is zoiets geweldig.”

"We zijn er pas full swing tegenaan gegaan toen eind jaren tachtig bleek welke negatieve effecten de intensieve visserij met zich meebracht. Onze doelstelling was al snel duidelijk. We wilden de voedselvoorzieningen voor de vogels veiligstellen en zorgen voor herstel van de zeegrasvelden en de oude mosselbanken. Dat betekende het sluiten van grote delen van de Waddenzee." In zijn chronologisch verslag van de gebeurtenissen die daarop volgden benoemt Revier het onderzoek van Teunis Piersma als belangrijk ijkpunt. "Uit dat onderzoek bleken de langjarige negatieve effecten van de kokkelvisserij. Dat was het moment waarop het standpunt van de natuurbeschermingsorganisaties wat pregnanter is geworden." Recente gebeurtenissen hebben bovendien aangetoond dat de achterban van de natuurorganisaties de ontwikkelingen kritisch volgt. "De speelruimte van onze organisatie is niet echt groot", concludeert Revier.

Duurzaamheid

De doelstelling van de Waddenvereniging is in de loop der jaren echter niet wezenlijk veranderd. Hans Revier: "Duurzame visserij betekent in onze optiek dat het natuurlijke proces waaraan de Waddenzee zijn karakteristieke waarden ontleent, niet wordt verstoord. Dan zal de kokkelvisserij dus moeten stoppen. De mosselvisserij moet worden ingeperkt. Uitgangspunt is het herstel van de oude mosselbanken. Als dat herstel bereikt is, kan de mosselzaadvisserij weer in beperkte mate worden toegestaan. In tegenstelling tot de kokkelvisserij is duurzaamheid in de mosselvisserij dus nog wel te bereiken. Bijvoorbeeld door te zoeken naar alternatieven voor de mosselzaadvisserij."
De verwachting is niet dat nieuwe onderzoeksgegevens in het kader van EVA II veel verandering zullen brengen in het standpunt van de Waddenvereniging. "Natuurlijk sluiten wij onze ogen niet voor het onderzoek", stelt Revier. "Als 100% wordt aangetoond dat de veronderstelde schade zich niet voordoet, is dat natuurlijk een andere zaak. Maar dat kan ik me in het licht van eerdere EVA-onderzoeken niet voorstellen."

"Er moeten vanuit de hoofddoelstelling voor de Waddenzee, behoud en herstel van natuurlijke processen, keuzes worden gemaakt. Als ik het hele proces van de afgelopen jaren overzie, heeft de regie over de besluitvorming bij het ministerie te wensen overgelaten. De verantwoordelijkheid is bij de sector gelegd. Dat heeft geleid tot een model waarbij visserijsector en natuurbeschermers met elkaar aan tafel moeten zitten. Dat is mislukt omdat de onderliggende filosofie van de partijen volstrekt anders is. Vanuit de visserij wordt gekeken hoe je door beheerst vissen een zekere opbrengst kunt genereren. Dan ga je uit van de Waddenzee als gebruiksnatuur. Als het ministerie de principiële verschillen in de uitgangspunten had onderkend, had men het heft zelf in handen genomen. De gevolgen zijn dat de visserijsector weliswaar veel heeft geïnvesteerd, maar dat dat niet tot een oplossing heeft geleid. Het probleem is niet getackeld. Want de vraag: wat stel je voorop?, is gebleven. Het is min of meer een zwart-wit-discussie."

Vertrouwen

De Waddenvereniging heeft vertrouwen in de uitkomst van de besluitvorming. Revier is niet bang dat het principiële uitgangspunt een aanvaardbare oplossing in de weg staat. "We hebben de gaswinning ook kunnen tegenhouden en die was economisch van groter belang dan de schelpdiervisserij." Vergaande alternatieven, zoals mosselkweek op pijlers van windturbines in de Noordzee, zijn bespreekbaar. "Dat geldt ook voor het idee om met nieuwe technieken mosselen te kweken in een containerschip. Maar cruciaal is dat we stoppen met het verstoren van de bovenste laag van de wadbodem. Het sediment van de Waddenzee ligt zozeer aan de basis van het Waddenecosysteem, dat grootschalige verstoring ook op lange termijn negatieve effecten heeft. Wij lopen niet weg voor een discussie over alternatieven, maar ik heb de indruk dat alles wat de huidige praktijk ontstijgt onmiddellijk van tafel wordt geveegd. De visserijsector ziet het als onverantwoorde nieuwlichterij. Dat is de kloof van dit moment."

Strandjutter voor het leven Maarten Boon:
"Dit is mijn wereld"

Beleidsmakers en belangenbehartigers zijn bijna synoniem voor vergaderen en papieren rapporten. Bewoners van de eilanden, in Zeeland of de Waddenzee, staan vaak ver van die processen, maar wel heel dicht bij het onderwerp. Zoals de Texelse strandjutter Maarten Boon.

Boon, strandjutter in hart en nieren: rode overall, muts op het door weer en wind geteisterde hoofd en een niet in toom te houden woeste baard. Op het strand zegt hij met een weids gebaar: "Dit is mijn wereld. Hier ben ik in m'n element. Dit is leven man."

Strandjutten mag eigenlijk niet. Boon moet dus op z'n tellen passen. Als de storm voorbij is, zal hij nooit direct met zijn vondsten naar huis gaan. "Ik verberg het dan in de duinen, want na de storm wordt er op je gelet." Wat als de politie hem betrapt bij het vervoer van zijn spulletjes naar zijn hut? "Dan ben ik zoals altijd net op weg om het aan te geven." En als hij bij nacht en ontij over het strand loopt? Een brede grijns: "Iedereen mag daar toch lopen." Het heeft er trouwens alle schijn van dat de politie niet echt op hem jaagt. Strandjutters ruimen immers veel rommel op. Het zijn hergebruikers pur sang. "Eigenlijk verdienen wij een standbeeld," vindt Boon.

Hij krijgt echt last van de Texelse dienders als hij het te gek maakt."Een keer wilde ik met een oude auto op het strand gaan jutten. Ik kon kiezen. Een boete of drie dagen cel in Den Helder. Ik koos voor gratis kost en inwoning, maar dat is niks. Ik rook de zee niet meer. Voor de eerste keer in m'n leven voelde ik agressie. Voortaan neem ik voor het jutten de fiets mee. Dan kan ik per keer wel minder meenemen, maar dat moet dan maar."

Maarten Boon: "Het ritme van de zee bepaalt mijn leven. Als de storm Texel teistert, maakt mijn hart overuren. Dan moet ik naar buiten."

Een machtig leven

Hele generaties Boon leven al 'van de ellende van anderen', zoals Maarten Boon het schertsend noemt. "Ik maak bijna elke nacht een rondje over het strand. Dat is genieten. Vooral als het heeft gestormd. Die spanning in je lijf. Net als wachten op Sinterklaas. Je weet nooit wat je krijgt." Zijn hut in de buurt van de vuurtoren staat boordevol. Een middelgrote supermarkt annex rommelmarkt zou gemakkelijk kunnen worden gevuld met de oogst van jaren. Een prachtig houten paard staat tussen allerlei scheepsartikelen. Op de kast een tam-tam uit een ver land. Petjes, tennisballen en tientallen blikjes bier van over de hele wereld. Gebruiksartikelen in alle soorten en maten. Achter op het erf liggen stapels houten planken. "Bijna alles wat ik nodig heb, vind ik op het strand." Hij wijst op de tafel. "Zelf gemaakt van gevonden houten planken. De kachel in de hoek was ooit een boei; de kippen leven in omgebouwde jerrycans. Ik heb niet veel nodig. Ik eet van de zee; vissies en mosselen. Die smaken hier nog steeds fantastisch. Vooral de driejarigen. Daar zit echt smaak aan. Behalve in het voorjaar, dan zijn ze door het zaadschieten mager als brandhout. Mosselen zijn trouwens nog steeds het lekkerst als de R in de maand zit. Net als wild." Over de hoeveelheid schelpdieren is Boon minder te spreken. "Het aantal mosselen en kokkels is de afgelopen jaren erg teruggelopen. Dat komt vooral door het vissen met moderne schepen. Daardoor is er veel omgewroet op het wad. De hele structuur van de bodem gaat erdoor naar de knoppen. Jammer! Ik doe het nog op de ouderwetse manier. Met een kokkelklauw, een harrekie en een netje. Lopend over het wad."

Op de vraag of hij van het jutten kan leven, komt de filosoof in de strandjutter naar boven: "Van jutten word je niet rijk, maar wel gelukkig. Stress ken ik niet. Dit is een machtig leven. Iedereen heeft een klokkie, maar niemand heeft tijd. Ik heb geen klokkie, maar ik heb alle tijd."

Gerard van Balsfoort, directeur Productschap Vis: "Ik zou kunnen aanvoeren dat ik in IJmuiden geboren ben, maar dat is geen verklaring voor mijn betrokkenheid bij de visserijsector. Ik was tot anderhalf jaar terug beleidsambtenaar bij het ministerie van LNV, waarvan de laatste vier jaar in de visserij. Ik heb toen een band met de sector ontwikkeld."

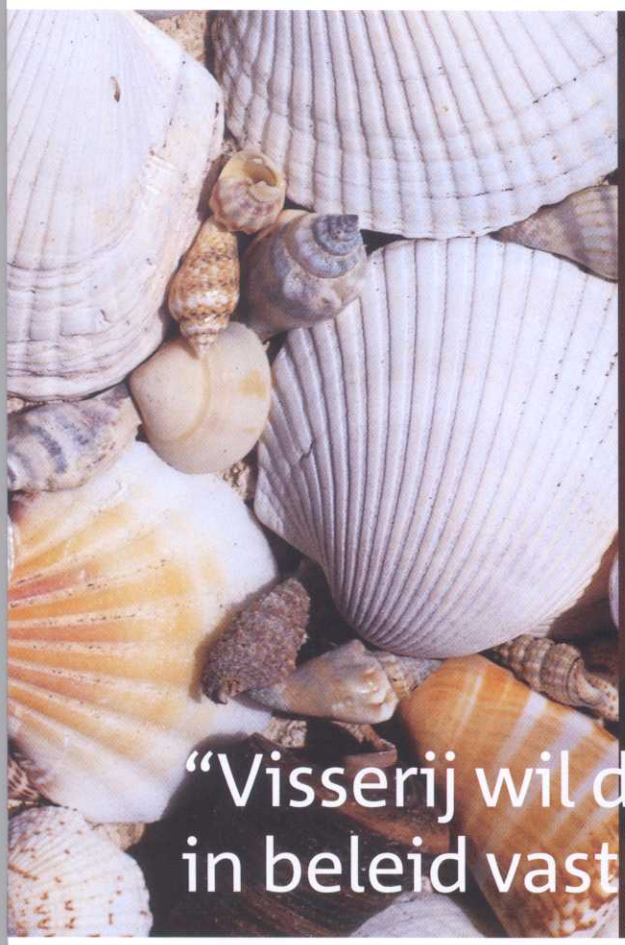

"Visserij wil dynamiek van de natuur in beleid vastleggen"

De natuur is dynamisch en daar moet je in je beleid voor de schelpdiervisserij rekening mee kunnen houden. Dat is in een notendop het standpunt van de PO Mosselen. Voorzitter PO Mosselen Ton Verbree en Gerard van Balsfoort, directeur Productschap Vis, stellen dat strakke cijfermatige beleidsuitgangspunten te statisch zijn.

Verbree: "Aan het stabiele beleid dat is ontwikkeld willen wij de dynamiek van de Waddenzee toevoegen. Dat betekent bijvoorbeeld dat je mosselzaad weghaalt als je weet dat het wegstormt in de winter en probeert het over te brengen naar andere percelen. Je helpt de natuur een handje en voorkomt 'verspilling'."
Van Balsfoort: " We moeten wellicht afstappen van heilige huisjes. Vanuit voortschrijdend inzicht komen er nieuwe initiatieven vanuit de sector zelf."

Verbree onderbouwt zijn standpunt met een resumé van de geschiedenis van de mosselzaadvisserij in de Waddenzee. "Er wordt al een halve eeuw op mosselen gevist in de Waddenzee. Veertig tot zestig procent van de vrij constante vangst kwam uit dit gebied. Dat verliep nagenoeg ongestoord tot er begin jaren negentig in de Waddenzee iets gebeurd is waardoor een behoorlijk groot deel van de mosselbanken is verdwenen. Dat was het gevolg van een combinatie van menselijke en natuurlijke factoren. Ik erken dat de visserij mede oorzaak kan zijn geweest van de teruggang. Maar binnen het huidige beleid kunnen we wat fout is gegaan voorkomen.

Het overheidsbeleid is nu gericht op beheerst vissen. Het onbeperkt mosselzaadvissen is overgegaan in een planmatige aanpak. Vissers werken daaraan mee. We moeten ons realiseren dat de dynamiek die wij nu voorstaan er altijd is geweest. Dat is veertig jaar lang goed gegaan. Daarna zijn er mosselbanken verdwenen. We zien dat tien jaar restrictief beleid niet de verbeteringen heeft gebracht die we hadden verwacht. De visserijsector is van mening dat we de productiekracht van het gebied voor vogels én vissers moeten verbeteren. En daarbij moet men niet vergeten zijn zegeningen te

Ton Verbree, voorzitter PO Mosselen, voorzitter ODUS en burgemeester van het Zeeuwse Reimerswaal: "De schelpdiervisserij is voor Reimerswaal van een dusdanige importantie dat de gemeenteraad een bestuurder graag gedeeltelijk vrijmaakt om de belangen van deze unieke cultuur te behartigen."

tellen. De visserij is gigantisch veranderd. Het is allang niet meer 'halen wat je halen kan'. Die verworvenheden moet je meenemen in de evaluatie van het beleid. Verschillende staatssecretarissen hebben zich de afgelopen jaren lovend uitgelaten over de sector. We zijn onze afspraken nagekomen en hebben het vertrouwen van de politiek verdiend. Men kan de sector aanspreken op afspraken. En de sector heeft recht op een plaats als co-manager in het bestel."

Kracht

De visserijsector ziet de uitkomsten van EVA II 'met redelijk vertrouwen tegemoet'. Aan de kracht van de argumenten twijfelen Verbree en Van Balsfoort niet. Zij hebben wel zorgen over de mate waarin 'hun' sector wordt gehoord. Van Balsfoort: "Wij zijn maar een kleine sector. Bestuurders zijn vrijwilligers of werken in deeltijd. Dat zijn beperkingen die de NGO's (non-gouvernementele organisaties) niet hebben. Qua lobby staan wij op achterstand. En we hebben te kampen met de beeldvorming. In de vergelijking tussen een scholekster en een mosselkotter is die scholekster natuurlijk veel zieliger. Maar we leven tegelijkertijd in de wetenschap dat de overheid de plicht heeft het beleid goed te organiseren. Er zijn allerlei voorbeelden waaruit blijkt dat besluiten niet altijd op rationele argumenten worden genomen, maar we hopen toch dat de Tweede Kamer zich goed in de problematiek verdiept."

Uitspraak

EVA II moet vooral duidelijkheid bieden. Verbree: "Ik hoop dat er gekeken zal worden naar het Duitse systeem. Daar heeft men een beleidsuitpraak gedaan en gezegd zich er vervolgens de eerste tien jaar niet meer mee te bemoeien. We hebben behoefte aan een periode van rust. Dat betekent ook dat bedrijven kunnen investeren. We moeten niet achter elk incident aanlopen. Dat kan in Duitsland en moet dus ook hier kunnen. In de sector heerst over de hele breedte zorg over de uitkomsten van de discussie. De sector verdient geld aan de natuur en weet dat dat verplichtingen schept. De natuur is van iedereen en we willen daar heel zorgvuldig mee omgaan. We nemen onze verantwoordelijkheid en gaan ervan uit dat andere partijen op eenzelfde manier in deze discussie staan. We hopen op een uitkomst die draagbaar en uitlegbaar is. Want we willen over tien jaar ook nog vissen."

"De visserij maakt in sociaal en maatschappelijk opzicht deel uit van Zeeland. Maar dan gaat het wel om duurzaam vissen dat de spankracht van de natuur niet te boven gaat. De natuur geeft de grenzen aan. Wij huldigen daarbij het voorzorgbeginsel. Alleen als je zeker weet dat visserij verantwoord is, kun je ermee doorgaan."

Van Zonneveld toont zich in beginsel optimistisch over de mogelijkheid dat EVA II een aanvaardbaar compromis oplevert. Hij ervaart in de praktijk dat natuurbeschermingsorganisaties en vissers elkaar in principe in gelijke belangen kunnen vinden. Van Zonneveld schetst vervolgens het gezamenlijke belang van herstel van de vrije overgang van zoet naar zout water in de Oosterschelde en Krammer. "De natuurlijke voedselstroom kan zich dan herstellen. Er is daarbij een link tussen de mosselkweek en natuurontwikkeling. Dan sla je twee vliegen in een klap. Je versterkt de natuurwaarden en -beleving van de Oosterschelde en verbetert de voedselsituatie. De kans op mosselzaadval neemt waarschijnlijk toe."

Achterban

De ZMF-woordvoerder constateert dat er meer mensen zijn, ook bij de visserij, die dergelijke win-winoplossingen zien. "Maar je vindt bij de voormannen van de verschillende organisaties ook reactieve mensen, die voornamelijk gericht zijn op de korte termijn. En binnen de achterban vind je die standpunten tenminste in eenzelfde verdeling terug. Maar ik heb er vertrouwen in dat de geschetste oplossingen uiteindelijk tot stand zullen komen. Dat bereik je door elkaar serieus te nemen. Mijn voorganger Thijs Kramer speelde die rol en ik wil die rol ook spelen. Omdat de visserij een sociaal-maatschappelijke functie heeft, moeten wij als ZMF ook bruggenbouwer kunnen zijn, al blijven we in eerste aanleg belangenbehartigers."

Uitkomsten

De ZMF is voorstander van het in grote lijnen voortzetten van het beleid dat in de Structuurnota Zee- en Kustvisserij van 1993 is vastgelegd. "In dat beleid ligt een goede basis voor de toekomst. De maatregelen voor voedselreservering voldoen. Ten aanzien van de gesloten gebieden hebben we een principieel verschil van mening met de visserijsector. Wij staan op het standpunt dat er in de Oosterschelde gesloten gebieden moeten blijven." Ten aanzien van de Voordelta kiest de ZMF voor een veel strikter beleid dan nu het geval is. Van Zonneveld: "De Accent Natuurgebieden uit het Integraal Beleidsplan Voordelta zijn in de praktijk nooit gesloten geweest. Daardoor kan er geen sprake zijn van een ongestoorde natuurlijke ontwikkeling. Fluctuaties kunnen nu niet eenduidig worden toegeschreven aan een natuurlijke schommeling of aan ingrijpen van de mens. Gevolg is dat je niet kunt beoordelen of beleid al dan niet succesvol is geweest. De visserij heeft zich in de vingers gesneden en duurzame visserij in de Voordelta weer wat verder vooruitgeschoven."

Zelfregulering

"Het feit dat het zo moeilijk is wetenschappelijk uitsluitsel te geven, bemoeilijkt de discussie over zelfregulering binnen de visserijsector. Maar je ontkomt er niet aan naar het verleden te kijken. Dan moet je constateren dat we qua biodiversiteit de verkeerde kant opgaan. De leeftijdsverdeling van de vissoorten is uit balans. Dat soort parameters is objectief vast te stellen. We moeten concluderen dat de oorzaken voor de negatieve ontwikkeling een menselijke component hebben. De plannen voor zelfregulering zoals in ODUS en de inzet van de visserij op het afschaffen van de gesloten gebieden vind ik voorlopig dan ook nog een utopie."

“Duurzaam vissen dat de spankracht van de natuur niet te boven gaat”

“Natuur en schelpdiervisserij kunnen in de Delta naast elkaar bestaan. Dat zal voor ons de basis van het beleid moeten zijn”, stelt Gijs van Zonneveld, hoofd groene ruimte van de Zeeuwse Milieufederatie (ZMF).

Gijs van Zonneveld, hoofd groene ruimte van de Zeeuwse Milieufederatie, is geboren op Goeree Overflakkee. “De combinatie van kust, zout water, getijde en openheid hebben de basis gelegd voor mijn groene gevoel. Ik wil dat wat geen stem heeft een stem geven en zorgen dat het in stand blijft.”

"Het kan best zo zijn dat ecologie geen r activiteiten"

"In schaal en ongereptheid is de Waddenzee zeer bijzonder, ook in Europees perspectief. Het is primair een natuurgebied, waar je terughoudend moet optreden. Dat blijkt zelfs voor onze landsregering moeilijk, maar als lid van de EU heb je dat maar te doen." Drs. Eric Wanders, directeur van Vogelbescherming Nederland, spreekt Nederland aan op z'n internationale verplichtingen.

Uitgangspunt voor het denken binnen zijn organisatie over het schelpdierbeleid is de Europese Vogelrichtlijn uit 1981. "Wij gaan ervan uit dat Nederland vanaf dat moment aan voorwaarden van dat verdrag had moeten voldoen. En daaruit volgt dat de vogelpopulatie na 1981 niet meer had mogen dalen."

Er is nog een lange weg te gaan voor de door Wanders gewenste aantallen weer geteld kunnen worden. Wanders somt op: "De aantallen scholeksters nemen af, er is een verhoogde sterfte onder eidereenden, er zijn aanwijzingen dat de kanoetsteltloper teruggloopt. Het beleid dat in 1993 in gang is gezet is duidelijk onvoldoende. Er is nog steeds sprake van een afname van het aantal schelpdieren. Als het beleid wel succesvol was, hadden we allang een opgaande lijn moeten zien en hadden we weer stabiele mosselbanken zien ontstaan." Oorzaken ziet Wanders voornamelijk in het voedselreserveringsbeleid en een te klein deel gesloten gebieden. "Het beleid is gebaseerd op 70% van de voedselbehoefte. Als je elke dag 70% van het voedsel krijgt dat je nodig hebt, houdt het op. Dan krijg je verhoogde sterfte. En al het voedsel dat er ligt, is nog niet meteen beschikbaar. Vogels moeten energetisch rendabel kunnen foerageren."

Aanvoer

Wanders geeft zijn relaas ook een economische onderbouwing. "Het feit dat er onvoldoende aanvoer is, is voor mij een signaal dat er sprake is van economische overexploitatie. Dat vind ik overigens niet gek, want al het visserijbeleid in Europa leidt tot overbevissing.

Eric Wanders: "Ik ben opgegroeid tussen Scheveningen en Den Haag. Van jongs af aan ben ik graag in de duinen, bij de zee, op het strand."

mte biedt voor rendabele economische

Alleen al omwille van de sector zelf zou er een eind moeten komen aan de overbevissing."

Voorzorgsprincipe

Het standpunt van Vogelbescherming Nederland in het evaluatieproces is gestoeld op het voorzorgsprincipe. Wanders: "We gaan uit van een verbod op mechanische kokkelvisserij. Dat kan alleen wijzigen als EVA II nieuwe inzichten oplevert die tot nuancering leiden. De onderzoeken in het kader van EVA II zullen inzicht moeten geven in wat wel en niet kan. Als blijkt dat er op onderdelen nog onvoldoende kennis is om harde conclusies te trekken, moeten we kiezen voor de zwakste partij. In zo'n geval geldt het voorzorgsprincipe. En ik kan me nauwelijks voorstellen dat de regering tot een andere conclusie komt dan Vogelbescherming Nederland. Dat klinkt simpel, maar de Vogelrichtlijn geeft een eenduidige koppeling met dat voorzorgsprincipe." Wanders keert vervolgens terug naar 1993 om aan te geven dat het toen geformuleerde beleid op zijns inziens verkeerde uitgangspunten is gebaseerd. "De Planologische Kernbeslissing (PKB) voor de Waddenzee gaat uit van de natuur als basis met eventueel bijkomende activiteiten. In 1993 is te veel gekeken naar economische duurzaamheid. Maar het kan best zo zijn dat de ecologie geen ruimte biedt voor economisch rendabele activiteiten. Helaas zijn we er al een aantal keer tegenaan gelopen dat een minister, of zelfs een rechter, beleid stoelt op economische uitgangspunten in plaats van ecologische. Het uitgangspunt van Vogelbescherming Nederland is dat het ecosysteem zich moet kunnen herstellen. Als gevolg van de schelpdiervisserij, maar bijvoorbeeld ook de recreatiedruk, zien we echter nog relatief weinig herstel." "In Zeeland ligt de situatie genuanceerder", stelt Wanders. "Ook de Delta is van groot belang voor vogels. Door de Deltawerken is het gebied veel meer ontregeld dan de Waddenzee, anderzijds is het economisch minder belangrijk. We moeten zuinig zijn op de laatste natuurlijke elementen daar. De zorgen zijn er minstens zo groot als in de Waddenzee, maar de uitgangssituatie is slechter. We moeten er in ieder geval voor waken dat de visserij van de Waddenzee naar de Delta verhuist. En een stap verder: ook niet naar andere landen! Ook daar geldt het belang van onze trekvogels. Nederland hoort daar rekening mee te houden. Vanuit maatschappelijk ondernemen moet de visserijsector dat ook doen."

Willem Schot: "Het was voorbestemd dat ik mosselkweker zou worden."

Mosselkweker Schot: "Wij zijn de beste vogelvoerders van Nederland"

Zeg Oosterschelde en Zeeuwse mosselen en je komt terecht bij mosselkweker Schot. De geschreven geschiedenis van deze kwekers en vissers gaat terug tot eind 1500.

"Een Schot wordt geboren met een mossel in z'n hand", zegt Willem Schot (57), anno 2003 in de haven van Zierikzee. Hij is als oudste van de familie directie-voorzitter en vooral mosselvisser annex kweker van de Beheermaatschappij W.K. Schot Zierikzee bv.

Voorbestemd

Het bedrijf heeft percelen in de Oosterschelde en in de Waddenzee. Daar wordt mosselzaad uitgezet om er mosselen van te kweken, die vervolgens na enkele jaren worden opgevist. "Wij zijn natte boeren", zegt Schot. Met zijn vloot van vier moderne schepen is het bedrijf goed voor zeven procent van de Nederlandse mosselproductie. Dit staat voor ongeveer 70.000 ton mosseltonnen. "Let op", waarschuwt Schot, "een mosseltun, zoals Zeeuwen het zeggen, is geen duizend, maar honderd kilo."
Hij is het prototype van de rustige en stoere Zeeuw, die zijn dagen het liefst doorbrengt op het water. Iemand om naast je te hebben als de storm de kop opsteekt. De jonge Schot kon op de lagere school goed leren. Hij ging dus naar de HBS. Maar al na drie jaar haalde vader Schot hem van school met de historische woorden: "Jongen, we hebben je nodig aan boord." Hij heeft er geen spijt van. "Het was nu eenmaal voorbestemd dat ik mosselkweker zou worden. Het eerste jaar moest ik wel wennen aan de gesprekstof aan boord. Zaten ze avonden lang met een mannetje of twaalf in de roef over niets anders te praten dan mosselen." De toen angstige vraag of hij ook zo zou worden, is inmiddels beantwoord: "Ik praat er altijd over."

Natuurvandalen

De Zeeuwse mosselkweker is gek van zijn werk. "Er is geen mooier beroep. Als iedereen nog op bed ligt, varen wij de haven uit. En als het zonnetje opkomt - in het donker mag je niet vissen vanwege het gevaar dat je op andermans perceel zit - halen we de mosselen naar boven. Wij zitten de hele dag op het water. Dat is een machtig gevoel. Ik houd van de natuur. Daarom is het jammer dat mosselkwekers zo vaak tegen de natuurbeschermers moeten opboksen. Vooral in het Waddengebied. Op de Oosterschelde werken wij prima samen met de Zeeuwse Milieufederatie. Op de Wadden worden wij behandeld als natuurvandalen. Toch gaan we de dialoog steeds aan, maar we worden vaak teleurgesteld. Wij hebben onze nek uitgestoken en de vangst beperkt. Maar het is nooit genoeg, terwijl visserij en natuur heel goed samen kunnen gaan. Vergeet niet dat de nu beschermde eidereenden er zijn gekomen door de mosselkweek. Wij zijn de beste vogelvoerders van Nederland."
Schot spreekt met respect over 'zijn concurrent mosselvisser' de eidereend. "Dat beestje is een wonder van de natuur. Ze kunnen op een diepte van 15 meter een mossel opduiken en eten die met huid en haar op. Net of ze van binnen een mortelmachientje hebben. Een eidereend eet een kilo mosselen per dag. Dan houd je wel je hart vast als je er 10.000 ziet zitten bij je perceel. En de natuurbeschermers willen er nog meer en willen ons weg hebben. Maar als wij weg zijn, verdwijnen de eidereenden ook. Nog een punt. Zonder mosselkweek zou de Waddenzee een woestijn worden. Het is een prachtig weids gebied met lage platen en weinig beschutting. Na iedere storm verandert het gebied. De grond moet er door ons natte boeren goed beboerd worden. Anders blijft er niets van over. Een probleem is ook dat de Friezen de Zeeuwen toch een beetje als indringer zien. Een Friese garnalenvisser heeft meer krediet dan een Zeeuwse mosselvisser."

Voedsel en groen
van internationale klasse

Onder dit motto werkt het ministerie van LNV aan veilig, verantwoord geproduceerd voedsel en een vitale natuur.

Het platteland moet economisch gezond blijven met behoud van landschap en cultuur. Tenslotte wil LNV de internationale concurrentiekracht van de agrarische sector versterken, met maatschappelijk verantwoord ondernemen als uitgangspunt.

LNV heeft anderen nodig om dit te realiseren. Alle betrokkenen moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Transparante besluitvorming is daarbij voorwaarde. LNV geeft richting, stelt waar nodig kaders, stimuleert en financiert.

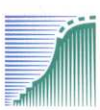

landbouw, natuurbeheer
en visserij